

מאוצרות הפרשה

אני יודע שמנשה הוא הבכור ואפרים הצעיר, אבל אתה רואה רק מה שפה לפניך, ואני רואה מאה שנה, מאתים שנה, חמש מאות שנה, אלף שנה קדימה! אני רואה את גדעון שיוצא ממנשה, ואני רואה את יהושע בן נון שיוצא מאפרים. נכון עיני כבדו מזוקן, נכון שאני בן מאה ארבעים ושבע, אבל אעפ"כ ידעתי גם ידעתי! ידעתי מה שאתה יודע, וידעתי גם מה שאתה לא יודע!!

אנשים שרוצים להתחכם נגד גדולי ישראל, צריכים לדעת: ידעתי בני ידעתי! את כל מה שאתם יודעים, ואת כל החשבונות הם גם יודעים! אבל עוד פעם ידעתי, הם יודעים גם מאה, מאתים, שלוש מאות, חמש מאות ואלף שנה קדימה, בעיניהם עיני הבדולח הם רואים את כל התוצאות שיהיו שנים רבות אח"כ, הם יודעים דברים שאנחנו לא יודעים. ידעתי בני ידעתי!! (הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א, נחל אליהו)

כי באפם הרגו איש (מט, ו) כשהופיע הספר "שמירת הלשון, להגה"ק בעל החפץ חיים זיע"א, ליגלג מאן דהוא מדוע דווקא "שמירת הלשון"? מדוע לא יכתוב על "שמירת האף"? שמע זאת ה"חפץ חיים" ואמר בריצינות: אכן גם על האף צריך לשמור, שכן גם בעקימת אף לאות זלוזל ופסילה אפשר להרוג בן אדם, ככתוב "כי באפם הרגו איש".

נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר (מט, כא)

אילה שלוחה זו בקעת גינוסר, שהיא קלה לבשל פירותיה כאילה זו שהיא קלה לרוץ. הנותן אמרי שפר, כתרגומו. ר"ל דבתרגום איתא יהון מודין ומברכין עליהון, כלומר שיהיו מודים ומברכים על הפירות. והיינו ברכת הנהנין, ואף שברכות הנהנין הם מדרבנן כדאיתא בברכות דף ל"ה, מ"מ נרמז הוא כאן.

וצריך ביאור מה מיוחד בבקעת גינוסר שמברכים עליהם ברכת הנהנין, והרי על כל הפירות שבכל מקום מברכים, ומהו יחודם של פירות אלו. ויש לומר בזה על פי דברי הגמ' ברכות דף מ"ד דיש אופנים דאינו מברך על הפת, מפני שהפת היא טפילה, כמו באוכל מליה, ואחד מן האופנים שהפת נחשבת טפילה הוא כשאוכל עם הפת פירות גינוסר. ולפי זה י"ל דבזה נתייחדו פירות גינוסר להשתבח שמברכים עליהם ברכות הנהנין, יותר משאר פירות שבעולם, דבפירות גינוסר לעולם מברכים עליהם, אפילו כשנאכלים עם הפת.

ויעברו ימי בכיתו וידבר יוסף אל בית פרעה (נ, ד)

ומדוע לא דיבר עם פרעה עצמו? אמר בזה הגר"ח קניבסקי זצ"ל בשם אביו, מרן בעל הקה"י זי"ע, שיוסף חשש שאם ידבר בעצמו אל פרעה, יסרב לתת לו לצאת, כי יאמר לו שלא שייך שיעזוב את מצרים אפילו לזמן מועט, כי הכל התמוטט ויחרב, שהרי פרעה ידע שהוא לבד לא מסוגל לנהל את כל עניני המלוכה. לכן התחכם, ודיבר עם "בית פרעה" שידברו עם פרעה, כי ידע שבפני אנשים זרים פרעה יתבייש ולא "יודה" שיוסף מחזיק את מצרים, ובודאי יסכים! (שבענו מטובך)

כמושך חכמה מתרין, שכיון שיוסף היה אז אונן על פטירת אביו ולא יכל להיכנס למלך כי הוא לא יכל לסוך, להתרחץ, ולהתקשט וללבוש בגדי שררות בעוד אביו המת מוטל לפניו, לכך דיבר על בית פרעה.

הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה (מח, א)
 מובא בשם הגר"א דהנה המבקר את החולה נוטל אחד משישים בחליו, וביאר בזה מה שכתוב "הנה בנך יוסף", "הנה" בגימטריא שישים, ואח"כ כתוב "וישב על המטה", "המטה" גימטריא חמישים ותשע, והיינו כשבא יוסף נוטל אחד משישים מחליו.

ומסופר על רבי מאיר שפירא זצ"ל שכשאסף כסף לשיבה עלה לגביר שידע שאינו נותן ממוון לצדקה, ושאלו הגביר לשם מה עלה, הרי יודע שאינו נותן ממוון לצדקה, א"ל ר"מ שפירא שבא לבקר חולה, וכמו שכתוב בפסוק (קהלת ה, יב) "יש רעה חולה ראיתי תחת השמש עושר שמור לבעליו לרעתו", אמר לו הגביר יש מספיק חולים לבקר בבית חולים, והשיב לו ר"מ אה"נ אבל כתוב שהמבקר את החולה נוטל אחד משישים מחליו, ואם אני יטול א' משישים מחולה בבית חולים לא יצא לי מזה כלום, אבל אם אני יטול א' משישים מהחולי שלך אני יוכל להחזיק בזה את הישיבה. (הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א, רבד הוזהב)

וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי (מח, יט)

לשמוע בקול חכמים בכל העיניים

שמעתי מדודי הגאון רבי ברוך שפירא שליט"א דבר יקר: מפני מה יעקב אמר פעמיים ידעתי? מדוע חזר והדגיש ידעתי בני ידעתי? ישנם אנשים שכשהם צריכים סנדקאות לכן שלהם, או כשהם צריכים ברכה לרפואה או פרנסה, מיד הם ניגשים לזקני הדור וחכמיו, ומבקשים ושואלים ככל אשר על ליבם, בשביל ברכה שלהם הם מוכנים לשלם כל הון דעלמא! אבל בהנהגות החיים – כשהם צריכים לקנות פלאפון, הם לא מקפידים שיהיה דוקא מכשיר שאושר ע"י אותם גדולי ישראל, וכשהם משתמשים באינטרנט הם לא מוודאים שתהיה חסימה טובה והרמטית כהוראת זקני הדור, בעיניים אלו יש להם את הדעה שלהם, הרבנים כבודם במקומם מונח אבל הם שקועים בארבע אמות של הלכה, הם מונחים בשמים ולא נמצאים כאן בארץ, הם לא יודעים מה קורה (עפ"י). בעיניים אלו אנחנו מבינים יותר טוב מהם, ועוד כהנה וכהנה והדברים ידועים.

בשביל ברכות וסנדקאות הרבנים מצוינים, אבל להנהגות החיים אנחנו יותר חכמים, ה"י.

יוסף הצדיק מביא את שני בניו עמו אל יעקב שיברכם, יוסף יודע שמכל מילה של יעקב תבוא ישועה לכל הדורות! הוא הכיר מאד בערך ברכותיו של יעקב אבינו! וכשהוא מגיע ליעקב אבינו פתאום הוא רואה שיעקב אבינו שם את ימינו על ראש אפרים, "וירע בעיניו", אומר יוסף ליעקב: אתה צדיק יסוד עולם, והברכות שלך בכוחם לפעול גדולות ונצורות, אתה כולך בשמים, אבל בחלק הפרקטי של המציאות בעולם, כנראה אתה לא כ"כ שם לב, בכל זאת יהודי בן מאה ארבעים ושבע שענינו כבדו מזוקן, אני אומר לך: לא כן אבי! מנשה הוא הבכור! שים ימינך על ראשו!

וימאן אביו ויאמר: ידעתי בני ידעתי, כל מה שאתה יודע גם אני יודע! ואני יודע גם מה שאתה לא יודע! יעקב אבינו אומר לו פעמיים ידעתי,

מחילה בלב שלם!

וְעַתָּה אֵל תִּירָאוּ אֲנִי אֶכְלָל אֶתְכֶם וְאֵת טַפְכֶם וַיִּנַּחַם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל לִבָּם (נ', כ"א)

לכאורה עלינו להבין: הלא האחים כלל לא ביקשו מיוסף כי יכלכל אותם ואת טפם, אלא רק שישלח להם על הרע שגמלוהו! מדוע איפוא בתשובתו היה על יוסף להבטיח הבטחות אלו שאינן ממין הענין כלל וכלל?

את התשובה, נבין על פי המעשה הבא: לרבי ברוך בער, ראש ישיבת 'קמניץ', היתה בת בוגרת אשר הוא התקשה למצוא לה שידוך הולם. הימים חלפו והצטרפו לשנים, והבת, אשר כבר ראתה את עצמה לעיני רוחה ממתינה עד שילבין ראשה – התעטפה בעגמימות, מה שהסב כאב לב רב לאביה הגדול. והנה, באחד הימים, נראה היה כאילו אור הישועה הפציע: הבת זכתה לבוא בברית האירוסין עם אחד מטובי בניה של ישיבת 'קמניץ' המעטירה, ישיבתו של אביה הדגול! השמחה בביתו של רבי ברוך בער, הרקיעה שחקים, וכמנהג הימים ההם – הורי הכלה קנו לחתנם מתנת אירוסין מכובדת: מגבעת, חליפה, ושעון כיס. מאחר ובאותם ימים היה מקובל שהחתן והכלה אינם מתראים כלל בתקופה שבין האירוסין והחתונה – הציע רבי ברוך בער לחתנו כי יחפש לו ישיבה בעיר אחרת, בכדי שיוכל לשקוד על תלמודו בלא הפרעות, והצעתו התקבלה בנפש חפצה. דא עקא, שלאחר מספר חודשים, ביום בהיר אחד, הגיעה בדואר חבילה. בחבילה היו מונחים המגבעת, החליפה ושעון הכיס, ולצידם פתק קטן בו הבהיר החתן כי האירוסין מבוטלים. כך, מבלי להוסיף כל הסבר או נימוק. רבי ברוך בער, היה אחוז תדהמה. כל רמז לא קדם לצעד הזה, וככל שהפך בדעתו – לא עלה בידו למצוא הסבר מניח את הדעת להחלטתו של החתן. הגאון אף ידע היטב, מה רב הכאב שיגרם לבתו כאשר תשמע את החדשות הקשות, אולם לא היתה לו ברירה: הוא נאלץ לקרוא לה אל החדר, לספר לה דברים כהווייתם, ולהתמודד עם דמעותיה וכאבה הגדול מנשוא.

והנה, חלפה תקופה, וביום מן הימים מקבל רבי ברוך בער מכתב מאותו בחור, חתנו לשעבר. במכתבו, מספר הלה כי הגיש את מועמדותו לרבנות בקהילה קטנה, ובתוך כדי הראיון – הזכיר את תקופת לימודיו בישיבת קמניץ, מה שהרשים את פרנסי הקהילה מחד, ואולם מאידך – גרם להם לבקש מכתב המלצה מרבו לשעבר, רבי ברוך בער, בטרם יקבלו החלטה סופית בדבר מועמדותו. מאחר ואותו בחור ידע היטב מה גדול הכאב והצער שגרם לרבו, הוא לא הרהיב עוז להתייצב בפניו באופן אישי, ולפיכך, החליט לפנות אליו בכתב, ולבקש את מכתב ההמלצה הנחוץ לו... למותר לציין, כי עם קבלת המכתב – התעוררו בליבו של רבי ברוך בער תחושות הכאב והמבוכה שנגרמו לו בעבר בעטיו. ובכל זאת, הוא לא היסס אפילו לרגע: בו במקום הוא נטל עט ונייר, והחל מנסח מכתב המלצה... אולם הוא לא הסתפק בכך!

לאחר שסיים לכתוב את המכתב – הזמין רבי ברוך בער אל חדרו שלשה מגדולי תלמידיו, סיפר להם על המכתב שהגיע זה עתה ועל ההמלצה המבוקשת, ולאחר מכן אמר: "כתבתי את מכתב ההמלצה כפי שביקש הבחור, אולם חוששני, כי כאבי האישי שהתעורר בעקבות פנייתו, בא לידי ביטוי בין השורות... לפיכך, אני מבקש שכל אחד מכם יקרא את המכתב במתינות ובתשומת לב, ויבחן האם ניכרים בו סימנים לפקפוקים או לספקות כלשהם... אם יתברר שאכן כך הדבר – כמובן אכתוב את המכתב בשנית!" הבהיר רבי ברוך בער. ואכן, שלשת הבחורים עשו כפי שנתבקשו, ושעה קלה לאחר מכן אישרו פה אחד בלא צל של ספק כי המכתב כתוב היטב, באופן מושלם, מבלי כל ספקות ופקפוקים. ובכל זאת, את שאלתם לא הצליחו לכבוש בליבם: "ילמדנו רבינו!" הם פנו אל ראש הישיבה ושאלו: "הא ניחא מה שניאותו רבינו לכתוב מכתב המלצה עבור בחור זה שפגע באופן כה מביש בבתו, אולם כלום אין בכך די? האם נחוצה הקפדה כה מושלמת ומדוקדקת עד לקוצו של יו"ד?". ואילו רבי ברוך בער נענה והשיב: "היא הנותנת... מאז אותו מעשה, אני חש כי לא עלה בידי למחות את רישומם של הכאב והפגיעה שנגרמו לי... אף שמחלתי לאותו בחור זה מכבר, הרגשתי כי בתוככי ליבי נותרה קפיידא כלפיו, ואותה לא הצלחתי לעקור! אולם כעת, הנה נקרתה בפני הזדמנות פז: דוקא בכך שאעשה בשבילו את הטובה הזו, ואגמול עמו חסד באופן המושלם ביותר - אוכל לעקור את שרידי הקפיידא מליבי, ולמחול לו בלב שלם!".

ואנו על פי דרכנו למדנו, כי אם ברצון האדם להצליח למחול מחילה גמורה, בלב שלם ובנפש חפצה – הוא יכול לעשות זאת רק על ידי כך שישב למי שהרע לו טובה תחת הרעה שגמלו! ומכאן תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של הגאון רבי שלמה בלוך זצ"ל שהיה מבאר כך: אמנם, האחים לא ביקשו מיוסף אלא שימחל להם על הרע שגמלוהו... אולם בכדי להוכיח כי מחילתו הינה מחילה גמורה בלב שלם, ובכדי להוציא כל חשש מליבם פן מחילתו אינה אלא מן השפה ולחוץ – התחייב יוסף לגמול להם טובה ולכלכל אותם ואת זרעם, בכדי שיהיה ברור למעלה מכל ספק כי מחילתו הינה מחילה גמורה ומושלמת! (מתוך "ללמדך" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

גבאי שחילק לפידיים לילדים בתהלוכת ספר תורה – האם חייב לשאת בנזקים שנגרמו מהם?

שאלה: בעת הכנסת ספר תורה חילק הגבאי לפידיים לילדי השכונה ועבר עם לפיד דולק והדליק לכל אחד ואחד. במהלך התהלוכה אחד הילדים לא נזהר וגרם לשריפה מהלפיד שלו וגרם לנזק רב לרכוש, והניזק תובע את הגבאי שישלם את הנזק שנגרם באש שהדליק ולא שמר עליה כראוי. תשובה: מבואר בב"ק כב: שאם מסר 'גחלת' לחרש שוטה וקטן והם הבעירו ממנה אש והזיקו פטור מדיני אדם, אך אם מסר 'שלהבת', לדעת ר"ל חייב ולדעת ר"י פטור, והשו"ע ס' תי"ח פסק שחייב, ולפי"ז היה ראוי לחייב את הגבאי בתשלום.

אכן התוס' רי"ד דף נט: כתב שחייב מוסר האש ביד קטן זה רק כשהאש דלקה במקומה ושרפה רכוש, אך אם הקטן הוליך את האש למקום אחר ושם הזיק, אין בעל השלהבת חייב בתשלום, והרא"ה בשטמ"ק חולק, וא"כ יתכן דאין להוציא ממון. ויש להוסיף שיטת רש"י בב"ק כג, שרק אם האש היא שלו חייב עליה, וכאן הלפידים נמסרו לילדים ואינם של הגבאי. אך בעיקר הדין נפסק בשו"ע שאין צריך שתהא האש בבעלותו. ויש להתיישב בדבר. (משולחנו של הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מודיעין עילית)

חידה שבועית

כמה נזנח אפר לא זמן ריקה?

תשובה לחידה פר"ש: בשלשתם השתמש יוסף כסימנים על עצמו (רש"י מה"ב). תשובה לחידה: נקודה.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת מאדר להולדת הבת
מרכז הרב: משפחת הרב קטנוב להכנסת הבן לעול תורה ומצוות
מרכז הרב: משפחת רחמינוב להכנסת הבן לעול תורה ומצוות
מרכז הרב: משפחת ווקנין להכנסת הבן לעול תורה ומצוות
מרכז הרב: משפחות וקסלר לאירוסין הבת הנכדה
מרכז הרב: משפחות נוסבכר – אינגבר לאירוסין הבת הנכדה

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

היחידה לתרבות חרדית
 מינהל שירותי קהילה

